

BEATRIČĖ UMBRASAITĖ
GIEDRĖ PUZINAUSKIENĖ

2022 BIRŽELIS

Savivaldybių apklausa

Atskirųjų viešųjų želdynų projektų
valdymo tyrimas

Turinys

02 1. Įvadas

03 2. Apklauso rezultatai

15 3. Išvados

1. Įvadas

2022 m. gegužės-birželio mėnesiais atliktos Lietuvos savivaldybių apklauso tikslas – objektyviai įvertinti viešųjų atskirųjų želdynų projektų valdymo iššūkius ir metodologinių leidinių pritaikomumą.

Apklauso organizavo „Kurk Lietuvai“ projekto „Visuomenės dalyvavimas kuriant viešąsias erdves: gido pritaikymas ir savivaldybių edukacija“ vadovės Beatričė Umbrasaitė ir Giedrė Puzinauskienė, bendradarbiaudamos su Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija.

Į apklauso atsakė 41-os Lietuvos savivaldybės atstovai. Iš kiekvienos savivaldybės buvo prašoma vienos apibendrintos pozicijos. Į apklauso atsakė už atskirųjų viešųjų želdynų projektus atsakingi savivaldybės atstovai.

Apklauso sudarė 15 klausimų iš dviejų dalių:

- I dalyje - viešųjų atskirųjų želdynų kūrimo ar atnaujinimo statybų projektų valdymas, kai savivaldybė yra užsakovas.
- II dalyje - metodologinių leidinių (kraštovaizdžio) architektūros ir urbanistikos temomis pritaikomumas.

2. Apklauso rezultatai

I DALIS. Atskirųjų viešųjų želdynų projektų valdymo tyrimas

1. Įrašykite savivaldybės, kurią atstovaujate, pavadinimą.

2. Kokios jūsų pareigos savivaldybėje?

Apklausoje dalyvavo daugiau negu du trečdaliai savivaldybių. Dauguma jų - rajoninės savivaldybės. Iš didžiųjų miestų dalyvavo tik Klaipėdos miesto savivaldybė.

Į apklauso atsakė už atskirųjų viešųjų želdynų projektus atsakingi savivaldybės atstovai. Didžioji dalis atsakiusių buvo architektūros ir susijusių sričių (urbanistikos, kraštovarkos ir pan.) sričių skyrių vadovai ir specialistai (27 iš 41). Taip pat į

apklauso atsakė šių (arba atitinkamos srities) skyrių specialistai:

- Aplinkotvarkos
- Infrastruktūros ir turto
- Ekonominės plėtros ir investicijų
- Viešųjų pirkimų ir strateginio planavimo
- Informacinių technologijų.

3. Kiek apytikriai savivaldybė įgyvendino viešųjų atskirųjų želdynų projektų per 2019–2021 metus? Jei galite, parašykite kiekvienų metų skaičių atskirai. Pavyzdžiui, “2019 – 4; 2020– 5...”.

2.2 Klausimas nr. 3

3–čiojo klausimo tikslas buvo išsiaiškinti, kokia apimtimi taikomos naujos Želdynų įstatymo nuostatos, kurios nuo lapkričio 1d. reikalauja platesnio visuomenės dalyvavimo viešųjų atskirųjų želdynų projektuose. Duomenų palyginamumui jie pateikti kaip trijų metų laikotarpio projektų suma.

Net 12 atsakusių savivaldybių negalėjo įvardinti nei vieno įgyvendinto atskirųjų viešųjų želdynų projekto.

Daugiau negu ketvirtis visų Lietuvos savivaldybių (16) per šį laikotarpį vykdė vos 1-2 projektus.

Vos 13 savivaldybių trijų metų laikotarpyje vykdė tris ir daugiau tokių projektų.

Nors duomenų, kiek statybos projektų želdynų teritorijose vykdo savivaldybės, nėra, iš papildomų neformalių pokalbių su atsitiktinių savivaldybių

atstovais išryškėjo tendencija, kad statybos darbai šiose teritorijose vis tik vyksta. Pašnekovai komentavo, kaip želdynų teritorijose vyksta statybos darbai: savivaldybės želdynų projektų nevykdo, tačiau atnaujinamos želdynų, pavyzdžiui parkų, dokumentuoja kaip inžinerinių statinių sumą. Patys želdiniai (augalai) tvarkomi atsietai nuo erdvės visumos, jiems tvarkyti projektai nėra ruošiami, pasitelkiamos išplėstinės kasdienės priežiūros paslaugos.

Viešųjų atskirųjų želdynų projektų skaičius Lietuvos mastu yra labai žemas, ne dėl to, kad projektai nevykdomi, o dėl to, kad savivaldybės jų netraktuoja kaip kompleksinių želdynų projektų. Toks traktavimas apriboja Želdynų įstatymo taikymo statybų projektams apimtį iki nereikšmingos.

4. Kaip valdomi viešųjų atskirųjų želdynų projektai? Želdyno projektas – dokumentas, kuriame remiantis inventorizavimo ir tyrimų duomenimis tekstu ir grafiškai (brėžiniais, vaizdiniais, modeliais) pateikiami želdyno kūrimo ir (ar) pertvarkymo techniniai ir architektūriniai-meniniai sprendiniai, želdyno priežiūros ir tvarkymo rekomendacijos (Želdynų įst.).

Apklausoje nedalyvavo (19)

Paskiriamas vienas projekto vadovas, kuris bendradarbiauja su kitais skyriais ir atsako už projektą nuo iniciavimo iki įgyvendinimo (25)

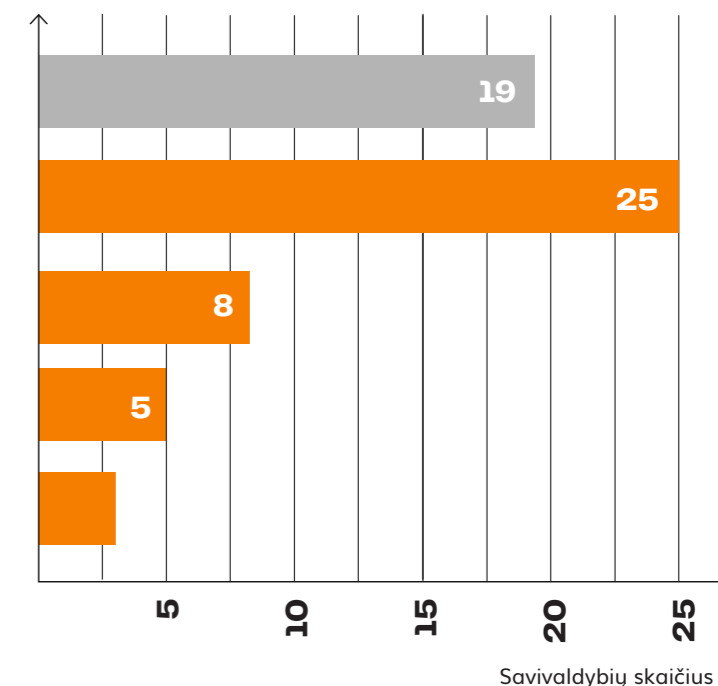
Vieno atsakingo projekto vadovo nėra. Projektą valdo bendrai miestovaizdžio, architektūros (ar atitinkamas) skyrius (8)

Projektui pakaitomis vadovauja skirtingų skyrių specialistai: administracijos, investicijų, teritorijų planavimo, statybos, inžinerijos ir t.t. (5)

Kita:

Projektų nėra (2)

Būtų galima rinktis visus pateiktus variantus (1)

2.3 Klausimas nr. 4.

Šio klausimo rezultatas parodė, kad dauguma atsakusių savivaldybių (25) projektams priskiria vieną projekto vadovą, kuris lydi projektą nuo iniciavimo iki įgyvendinimo. Tai yra geroji praktika, nes vienas projekto vadovas geriausiai geba prisiimti atsakomybę, koordinuoti procesus, paskirstyti užduotis specialistams ir tobulinti projektą.

Tačiau net 13 savivaldybių tokios atsakomybių delegacijos nepraktikuoja, o projektams vadovaujama kolektyviai arba pakaitomis. Tokiame kontekste sunku tikėtis kokybiško projekto valdymo,

procesų tobulinimo ir geresnių praktikų taikymo įtraukiant visuomenę.

Tiesioginio darbo su savivaldybių darbuotojais metu pastebėta, kad savivaldybėse, kuriose projektai valdomi kolektyviai, arba ten, kur sunku aiškiai įvardinti, kuris skyrius atsako už viešųjų želdynų projektus, į specialistų kasdienę praktiką įvesti naujoves, pavyzdžiui, išplėsti visuomenės dalyvavimą projektų rengime yra sunkiau - nėra aiškiai pasidalintų atsakomybių, motyvacijos tobulinti procesus ir aiškumo, kieno užduotis tai būtų.

4.1. Pakomentuokite plačiau, kurie skyriai yra atsakingi už viešųjų atskirųjų želdynų projektų vykdymą? Kaip vyksta darbo pasidalinimas?

Į šį atvirą klausimą buvo sulaukta labai įvairių komentarų, tačiau apibendrinant išryškėjo dvi tendencijos: dalis savivaldybių, nors labai skirtingai, bet geba aiškiai įvardinti atsakomybių grandinę ir nusistovėjusių želdynų projektų vykdymo tvarką. Tačiau kita dalis į želdyno teritorijas nežiūri kompleksiskai. To pasekoje želdynai tvarkomi per augalų priežiūros ar inžinerinę prizmę - pasigendama architektūrinio vertinimo. Tokio svarbaus

urbanistinio darinio, želdynas projektų valdymas deleguotas investicijų, ūkio priežiūros skyriams ar ekologui.

Taigi želdynų valdymo praktikų klausimas Lietuvos kontekste drastiškai varijuoja, kiekviena savivaldybė taiko jai unikalias praktikas taip, kaip supranta, vieningo standarto nėra.

5. Kas savivaldybėje priima sprendimą dėl taikomų visuomenės įtraukimo į atskirojo viešo želdyno projektą procedūrų? Pavyzdžiui, sprendimas ar be projektinių pasiūlymų viešinimo bus atliekama visuomenės apklausa, kūrybinės dirbtuvės, papildomi susitikimai ir pan.

Apklausoje nedalyvavo (19)

Vyr. architektas arba Architektūros skyriaus vadovas (jei savivaldybėje vyr. architekto nėra) (13)

Projekto vadovas (kai projekto vadovas yra architektūros ir teritorijų planavimo / investicijų / aplinkosaugos skyriaus specialistas) (9)

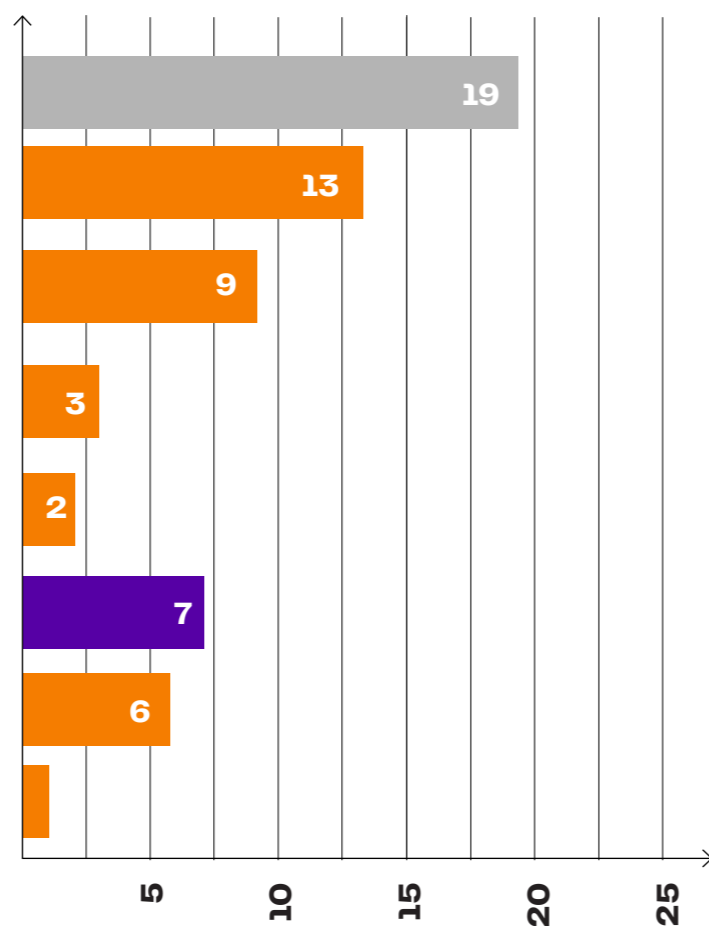
Meras (3)

Taryba (2)

Kita: Papildomų procedūrų negu PP viešinimas neįgyvendinama (7)

Bendru sutarimu (6)

Administracijos direktorius (1)

2.4 Klausimas nr. 5.

Savivaldybių skaičius

Reikšminga dalis (13) respondentų tvirtina, kad visuomenės rolę projekte apsprendžia vyriausias architektas arba jo pareigas atliekantis skyriaus vadovas. Taip pat reikšmingą vaidmenį turi projekto vadovo sprendimai. **Apklausos rengėjų vertinimu, tai geroji praktika, nes visuomenės įsitraukimui vykdyti reikalingas vadovo kompleksinis matymas, ankstyvas planavimas ir įtraukimas į projekto planą bei architekto kompetencijos.**

Mažuma atsakiusių nurodė, kad sprendimą priima meras bei taryba.

7-nios atsakiusios savivaldybės praktikoja tik projektinių pasiūlymų viešinimą ir platesnio visuomenės dalyvavimo negu reikalauja STR netaiko. Dėl šios priežasties ir sprendimai apie visuomenės vaidmenį projekte nereikalingi.

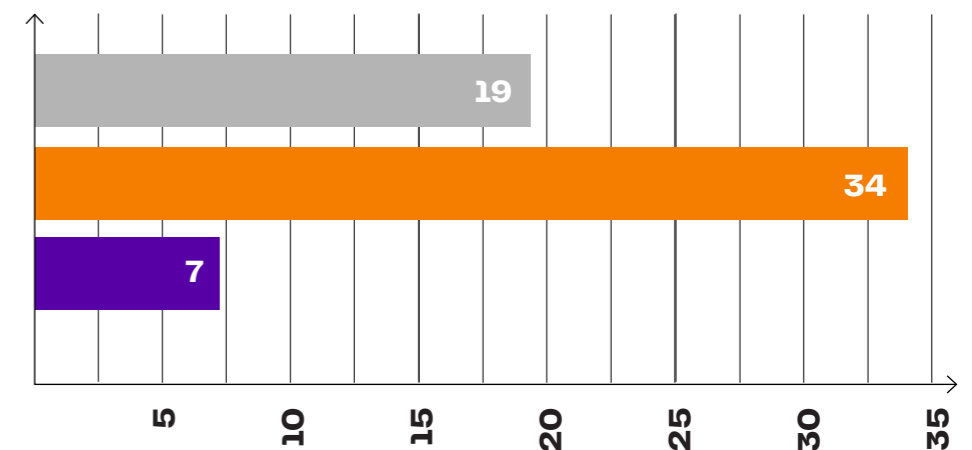
Palyginimui 2021m. rudenį atliktos visų savivaldybių apklausos duomenimis 23 iš 60 praktikoja tik projektinių pasiūlymų viešinimą ir platesnio visuomenės dalyvavimo negu reikalauja STR netaiko.

6. Ar turi savivaldybė šiuo metu vyr. architektą?

Apklausoje nedalyvavo (19)

Taip (34)

Ne (7)

2.5 Klausimas nr. 6.

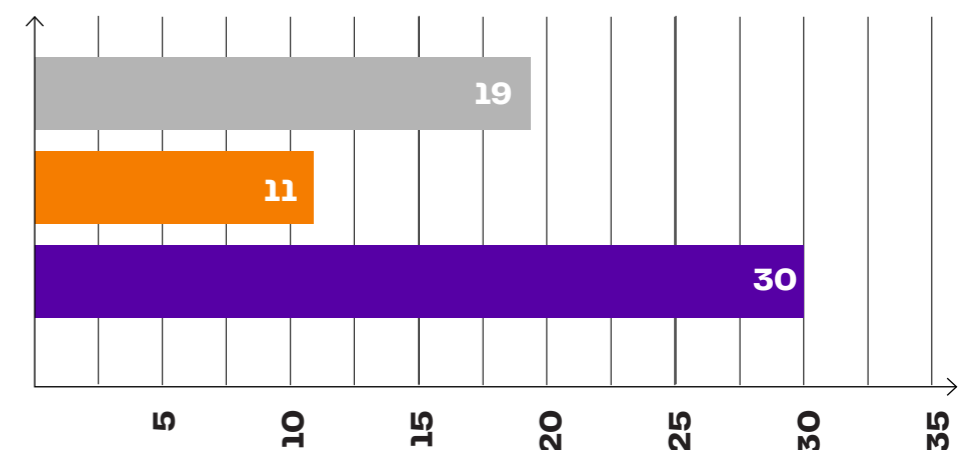
Savivaldybių skaičius

7. Ar savivaldybė turi šiuo metu kraštovaizdžio architektą?

Apklausoje nedalyvavo (19)

Taip (11)

Ne (30)

2.6 Klausimas nr. 7.

Savivaldybių skaičius

Šeštojo klausimo rezultatai rodo, kad dauguma savivaldybių turi savo kolektyve vyr. architektą. Tačiau septynios savivaldybės šios pozicijos nėra užpildžiusios. Atkreiptinas dėmesys, kad ši pareigybė reikšminga planuotam miestų/rajonų vystymuisi, tad tokių specialistų trūkumas vertinamas neigiamai.

Tuo tarpu septynis klausimas atskleidžia kitą problemą - kraštovaizdžio architekto kompetencijos nėra vertinamos, kaip būtinos savivaldybių specialistų komandos sudėtyje, o šių kompetencijų spragą dengia architektai arba ekologai. Kraštovaizdžio architekto neturi net pusė visų Lietuvos savivaldybių.

6 iš 41 savivaldybės savo kolektyve neturi nei vyriausiojo architekto nei kraštovaizdžio architekto. Tai yra reikšminga kompetencijų spraga kalbant ne tik apie visuomenės rolę projektuose ar želdynų projektų valdymą, bet ir bendrai apie miestovaizdžio formavimą.

8. Įvertinkite surašytus viešųjų atskirųjų želdynų statybų projektų valdymo iššūkius nuo 1 (sunkumų nesukelia) iki 5 (sukelia didelius sunkumus).

Apklausoje nedalyvavo (19)

Per didelis krūvis tenkantis vienam darbuotojui

Ilgos ir sudėtingos biurokratinės procedūros (viešieji pirkimai, konkursai, projektų ataskaitos ir kt.)

Europos Sąjungos lėšų įsisavinimo taisyklės

1-eriems metams tvirtinamas savivaldybės biudžetas nesudaro sąlygų ilgalaikiams planams

Nėra vieno specialisto, kuris valdytų projektą nuo pradžios iki pabaigos

Visuomenės pasipriešinimas projektams

Trūksta mero ir tarybos palaikymo

Nėra vyriausiojo architekto

- Tokio iššūkio nėra
- 1 (sunkumų nesukelia)
- 2
- 3
- 4
- 5 (sukelia didelius sunkumus)

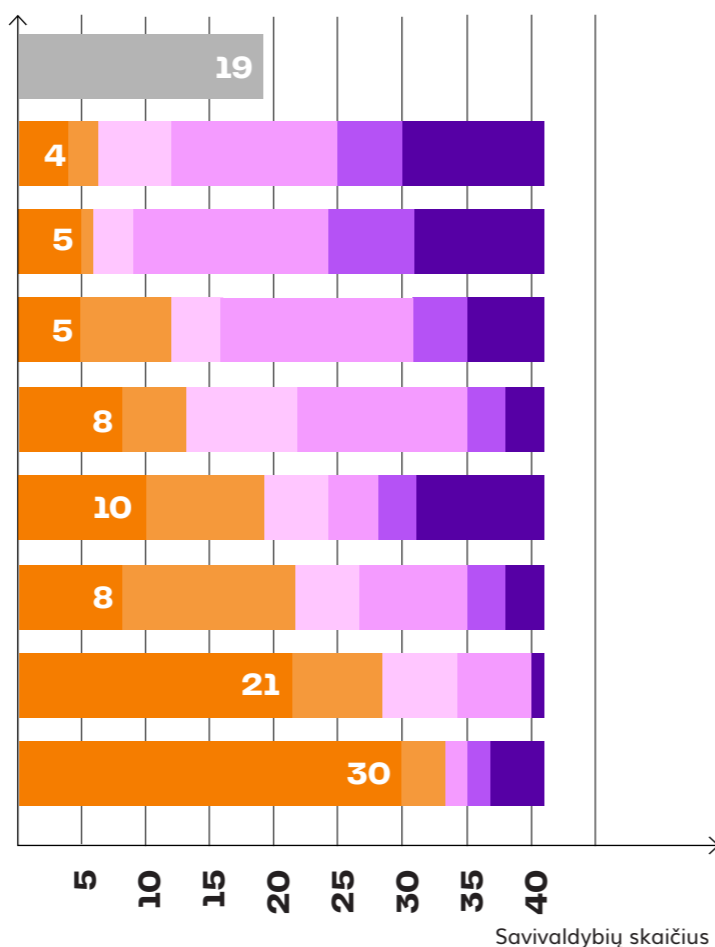
2.7 Klausimas nr. 8.

Šiuo klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kokios kliūtys apsunkina procesų tobulinimą ir naujų funkcijų, pavyzdžiui platesnio visuomenės dalyvavimo, integravimą į kasdienę darbuotojų praktiką.

Didžioji dalis respondentų susiduria su šiais pagrindiniais iššūkiais:

- Per didelis krūvis tenkantis vienam darbuotojui;
- Ilgos ir sudėtingos biurokratinės procedūros (viešieji pirkimai, konkursai, projektų ataskaitos ir kt.);
- Europos Sąjungos lėšų įsisavinimo taisyklės.

Duomenis patvirtino ir neformalus pokalbiai su specialistais individualiaus darbo su savivaldybių

kolektyvais metu. Nors savivaldybių darbuotojams skirtų mokymų metu darbuotojai visuomenės dalyvavimo idėją vertino teigiamai, jie sunkiai gebėtų integruoti naujas praktikas į kasdienių užduočių rutiną dėl krūvio ir biurokratinių procedūrų.

Kalbant apie ES finansuojamus projektus lėšų įsisavinimo taisyklės nedraudžia savarankiškai organizuoti visuomenės dalyvavimo dėmens, tačiau pastebima, kad savivaldybės neieško būdų kaip dalyvavimą koordinuoti ir finansuoti savarankiškai. Taip pat vengiama išankstinio planavimo, o skubotas projektų vykdymas nesudaro palankių sąlygų plėsti visuomenės vaidmenį projekte.

9. Pažymėkite visus etapus, kurie dažniausiai taikomi viešųjų atskirųjų želdynų statybų projektų praktikoje, KAI VYKDOMAS ARCHITEKTŪRINIS KONKURSAS. Variantai apima procesą iki projektinių pasiūlymų viešinimo.

Projektas inicijuojamas;

Parengiama galimybių studija ir projekto vizija;

Atliekamas visuomenės poreikių tyrimas (apklausa, susitikimai ar kiti metodai);

Architektūrinio konkurso užduotis aptariama su visuomene (gyvas arba nuotolinis susitikimas);

Skelbiamas architektūrinis konkursas ir išrenkamas laimėtojas;

Su visuomene aptariama architektūrinį konkursą laimėjusi idėja (gyvas arba nuotolinis susitikimas);

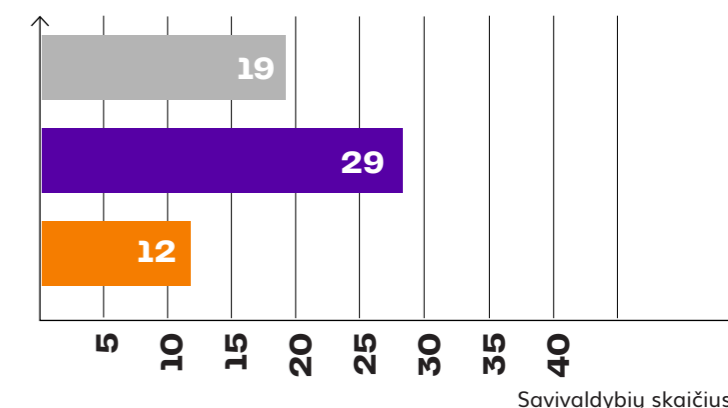
Visuomenė prisideda prie kūrybinio proceso su projekto architektu (gali būti fasilituojama išorės ekspertų);

Projektinių pasiūlymų viešinimas.

Apklausoje nedalyvavo (19)

Vykdyti architektūrinio konkurso neteko (29)

Vykdo architektūrinius konkursus ir pažymėjo etapus, kuriuos taiko praktikoje (12)

2.8 Klausimas nr. 9.

Respondentų buvo prašoma pažymėti projekto etapus, kuriuos jie praktikuoja organizuodami konkursus. Šio klausimo tikslas - atskleisti šiuos aspektus:

- kaip plačiai taikomas architektūrinio konkurso metodas;
- ar savivaldybės apsiriboja pačiu konkursu, kaip vieninteliu būdu projekto kokybei užtikrinti;
- ar papildomai imasi žingsnių, kurie formaliai nėra privalomi, bet laikomi gerąja praktika visuomenės įtraukumui ir sprendinių kokybei užtikrinti.

Net 29 iš 41 respondentų architektūrinio konkurso būdu viešųjų atskirųjų želdynų projektų neruošia. Apklausoje rengėjų vertinimu, šioje srityje būtų galima plėsti konkurso, kaip sprendinių kokybę užtikrinančio būdo, taikomumą.

Į klausimą išsamiai atsakė 12 savivaldybių, kurios praktikuoja architektūrinius konkursus šioje srityje. Jos visos taip pat indikavo bent vieną papildomą, nors įstatymiškai neprivalomą etapą, kokybiškiems sprendiniams ir įtraukumui palaikyti. Tačiau iš duomenų neišryškėjo, kurie papildomi etapai taikomi dažniausiai - pastebėta, kad kiekviena savivaldybė turi skirtingas praktikas ir įtraukimą bei projekto pagrįstumą užtikrina skirtingai. Vienos taiko siauresnį, kitos platesnį įrankių spektrą.

10. Pažymėkite visus etapus, kurie dažniausiai taikomi viešųjų atskirųjų želdynų statybų projektų praktikoje, KAI NEVYKDOMAS ARCHITEKTŪRINIS KONKURSAS. Variantai apima procesą iki projektinių pasiūlymų viešinimo.

- Projektas inicijuojamas;
- Parengiama galimybių studija ir projekto vizija;
  - Atliekamas visuomenės poreikių tyrimas (apklausa, susitikimai ar kiti metodai);
  - Projektavimo užduotis aptariama su visuomene (gyvas arba nuotolinis susitikimas);
- Skelbiamas viešasis pirkimas projektavimo paslaugai ir išrenkamas laimėtojas;
- Visuomenė prisideda prie kūrybinio proceso su projekto architektu (gali būti fasilituojama išorės ekspertų);
- Projektinių pasiūlymų viešinimas.

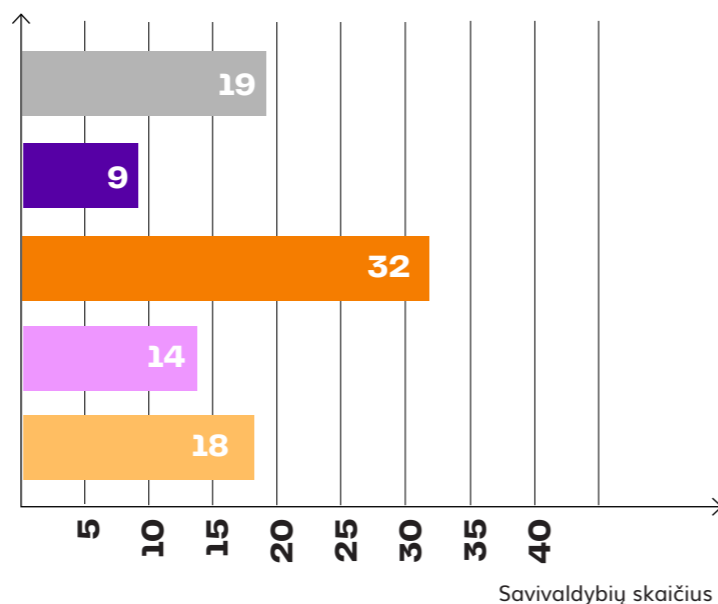
Apklausoje nedalyvavo (19)

Vykdyti viešo pirkimo projektavimo paslaugai neteko (9)

Vykdo viešo pirkimo procedūras projektavimo paslaugai įsigyti (32), iš kurių:

Vykdo tik iniciavimą, viešo pirkimo procedūrą ir projektinių pasiūlymų viešinimą (14)

Vykdo bent vieną papildomą, nors neprivalomą, žingsnį (galimybių studija, apklausos, užduoties aptarimas, dirbtuvės ar pan.) (18)

2.9 Klausimas nr. 10.

9 iš 41 respondento nėra vykde viešojo pirkimo viešųjų atskirųjų želdynų projektavimo paslaugai įsigyti. 5 iš šių 9 savivaldybių pažymėjo, kad 2019-2021 m. želdynų projektų nevykdė. Likusios 4 savivaldybės, kurios 2019-2021 m. vykde želdynų projektus, nevykdė nei viešojo pirkimo, nei architektūrinio konkurso paslaugai įsigyti, tačiau daugiau duomenų apie tai, kaip jos tai atliko nėra.

Iš 32 respondentų, kurie vykdo viešo pirkimo procedūrą, net 14 respondentų teigia, kad apsiriboja pirkimo procedūromis projektinių pasiūlymų viešinimu, o papildomų žingsnių kokybei užtikrinti (galimybių studija, apklausos, užduoties aptarimas, dirbtuvės) nepraktikuoja.

18 respondentų praktikuoja bent vieną papildomą žingsnį, kuris nėra teisiškai privalomas, tačiau orientuotas į projekto pagrįstumą, sprendinių kokybę ir visuomenės įtraukumą.

II DALIS. Klausimai apie rekomendacinius leidinius (kraštovaizdžio) architektūros ir urbanistikos temomis skirtus savivaldybėms

11. Kaip dažnai savo darbe gaunate metodologijas, gidus ar kitus mokomuosius bei gerosios praktikos leidinius (kraštovaizdžio) architektūros ar urbanistikos temomis? (spausdinti leidiniai, elektroniniai leidiniai, bukletai ir kt.)

Apklausoje nedalyvavo (19)

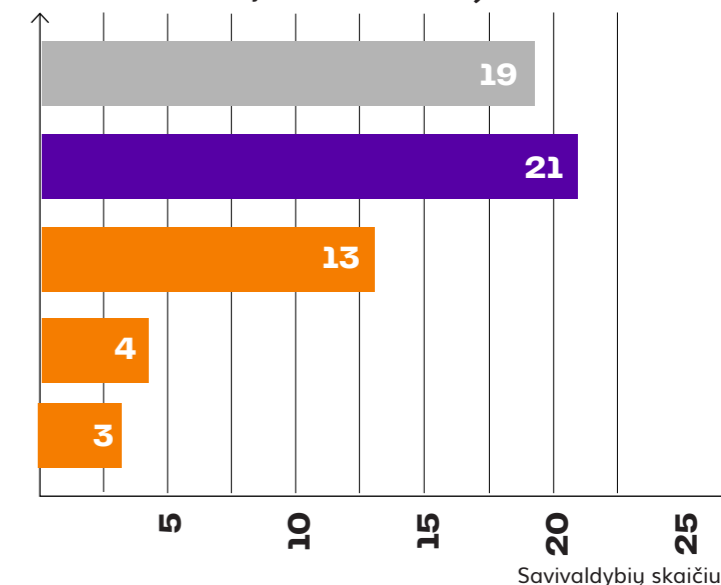
Negaliu atsakyti (21)

Iki 3 per metus (13)

3 - 10 per metus (4)

Daugiau nei 10 per metus (3)

2.10 Klausimas nr. 11.

12. Kiek žinių ir praktikos pavyksta pritaikyti iš perskaitytų leidinių savo darbe?

Apklausoje nedalyvavo (19)

Metodologijų negauname (15)

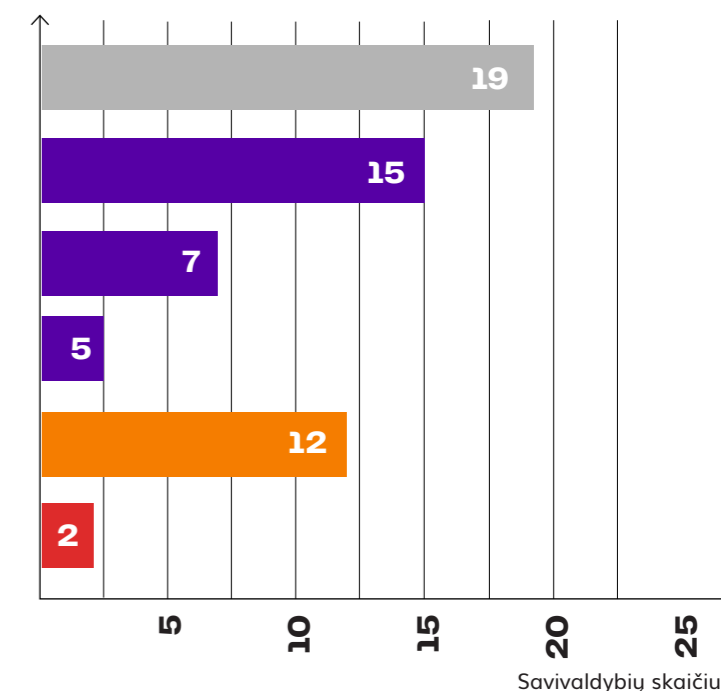
Susipažįstame su turiniu, bet praktikoje nepritaikome (7)

Gauname įvairių metodologijų, tačiau specialistai neturi laiko tinkamai susipažinti (5)

Iki 50 % (12)

Daugiau nei 50 % (2)

2.11 Klausimas nr. 12.

Daugiau nei pusę respondentų (21) negebėjo patvirtinti, kad darbuotojus pasiekia mokomoji medžiaga. Šie duomenys parodo, kad reikšminga dalis savivaldybių neseka naujausios informacijos, ja nesidalina su kolegomis organizacijos viduje arba leidinių sklaida yra neefektyvi.

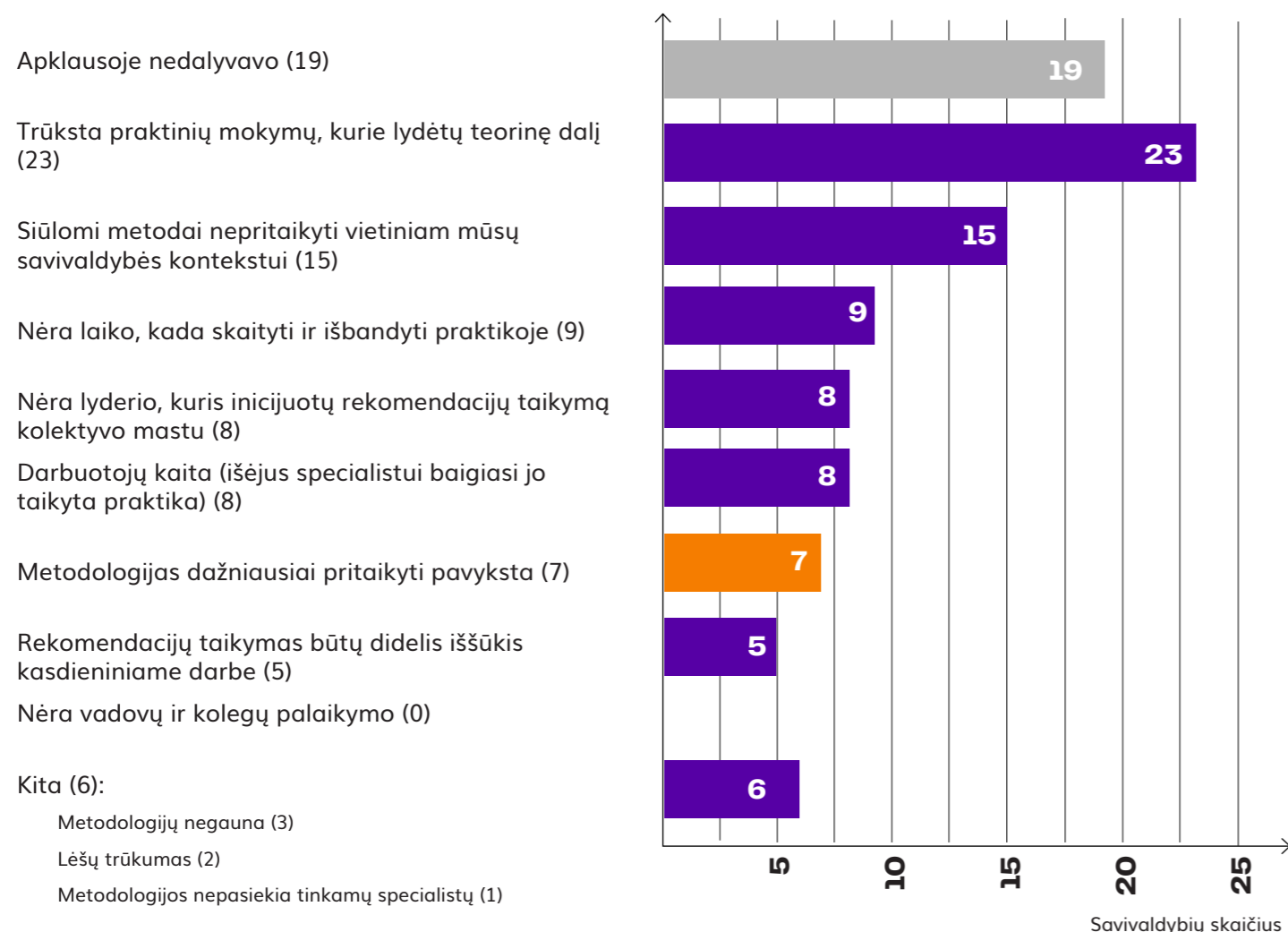
20 savivaldybių gebėjo patvirtinti, kad metodinė medžiaga juos pasiekia bei įvardinti, kiek tokių leidinių gauna. Pastebėta, kad tokių leidinių sklaida Lietuvos mastu labai netolygi - nuo nulio iki >10.

Vos dvi savivaldybės pritaiko daugiau negu pusę metodinių žinių praktikoje. Tai labai žemas rodiklis, iliustruojantis, kad raštu platinama mokomoji medžiaga nėra efektyvi - pasiekia tik labai siaurą ratą suinteresuotų darbuotojų, o susipažinę su medžiaga jos nepritaiko.

Taip kyla klausimas, ar savivaldybės turi funkcionuojančias darbuotojų kvalifikacijos kėlimo strategijas.

13. Kokios yra dažniausios įvairių metodologijų nepritaikymo priežastys? Pažymėkite 3-ias labiausiai aktualias.

2.12 Klausimas nr. 13.

Sklandžiai metodologijas pritaiko tik 7 savivaldybės, visos kitos susiduria su iššūkiais. Dažniausiai tai yra praktinių mokymų trūkumas bei metodikos netinkamumas vietiniam kontekstui.

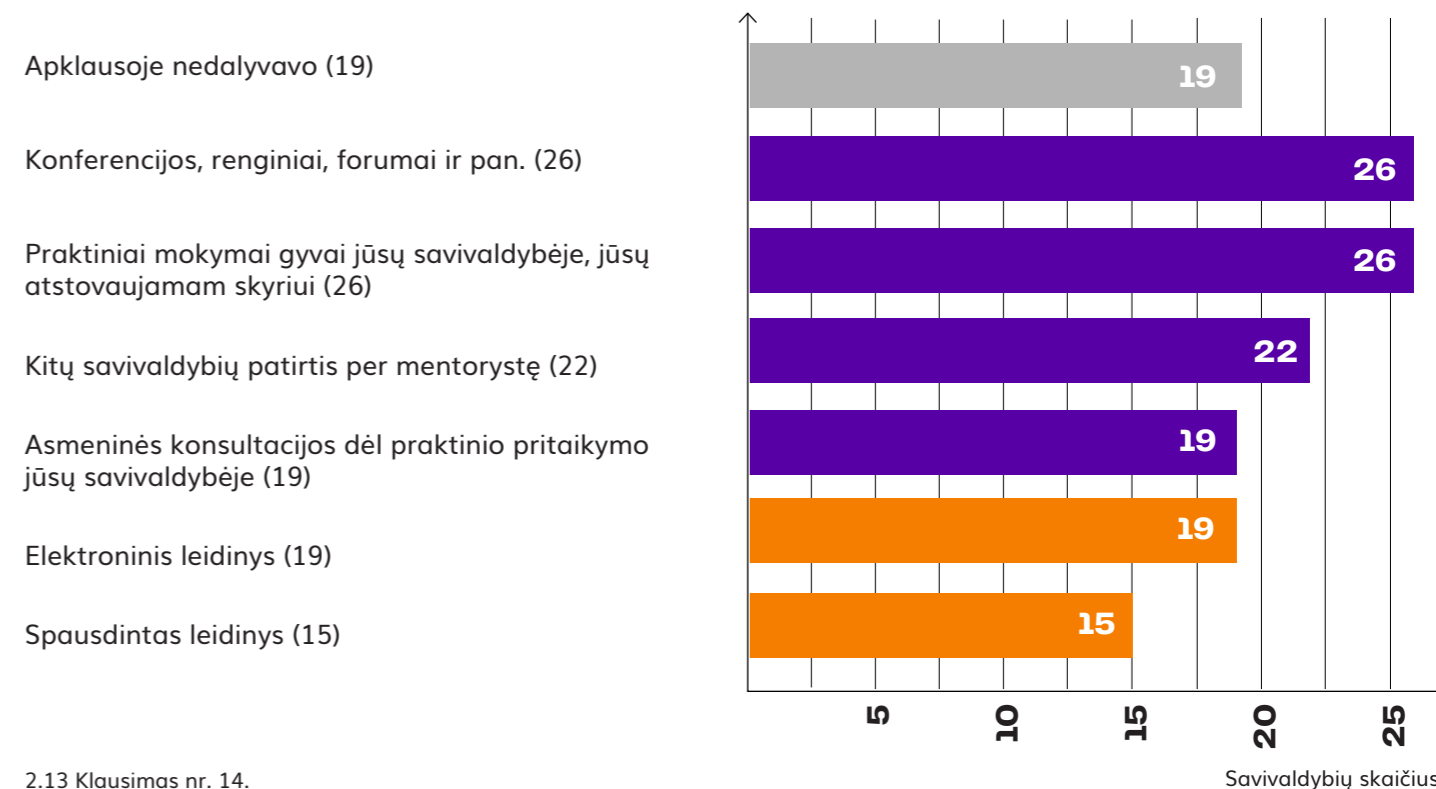
Kad savivaldybėms tobulėti padėtų praktiniai mokymai išryškėjo 2021m. rudenį atlikta apklausa, kurios duomenimis net 83% visų Lietuvos savivaldybių identifiko tokį poreikį. Ši apklausa patvirtino tokį poreikį - net 23 savivaldybės nurodo mokymų trūkumą, kaip trikdį metodikų pritaikymui. Apklausoje rengėjų komanda rugsėjo mėnesį vykdys nuotolinius savivaldybių darbuotojų mokymus ir apsikeitimą gerąja praktika. Tikimasi, kad renginys turės išliekamąją vertę ir paskatins didesnę skaičių savivaldybių įtraukti visuomenę į projektus.

Kalbant apie tinkamumą vietiniam kontekstui, savivaldybių funkcionavimo modeliai varijuoja dėl objektyvių priežasčių - gyventojų skaičiaus, turimų resursų bei miesto/rajo tipo. Tačiau apklausos metu išryškėjo, kad ir panašiose aplinkose esančios savivaldybės skirtingai skirsto pareigybes, jų apkrovas, kokybinius projektų prioritetus bei teikia skirtingą reikšmę urbanizuotos aplinkos erdvėms - želdynams. Bet kokios metodikos tikslas - geroji praktika, kuri turi tapti nauju kokybės standartu darbuotojų atsakomybių lauke. Tačiau tokioje nevienalytėje savivaldybių situacijoje tampa labai sunku standartizuoti gerąsias praktikas ir paruošti metodiką, kuri būtų pritaikyta vietiniam kiekvienos savivaldybės kontekstui.

Kitos priežastys susijusios su laiko ir lyderystės stoka bei darbuotojų kaita.

14. Koks būtų jums tinkamiausias žinių ir praktikų perdavimo būdas? (pažymėkite visus tinkamus)

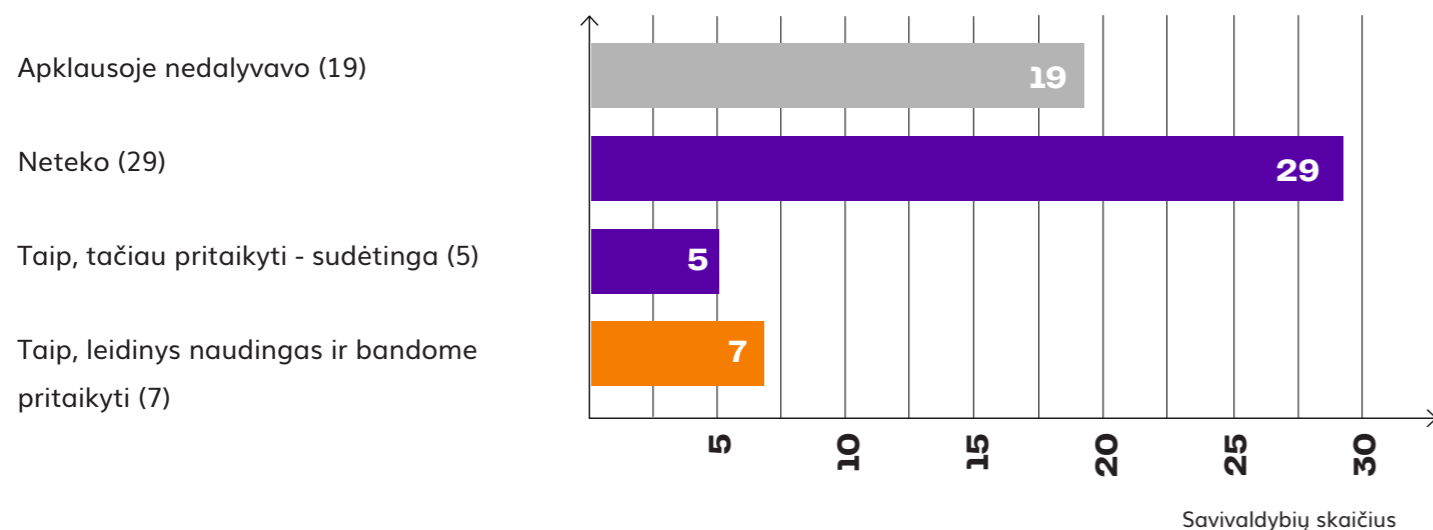
2.13 Klausimas nr. 14.

Šio klausimo atsakymų rezultatai patvirtina, kad mokomieji renginiai ir praktiniai mokymai yra labiausiai pageidaujami gerųjų praktikų sklaidos būdai. Leidiniai - elektroniniai ar spausdinti - turi mažiausią vertę mokymosi procese.

Kalbant apie piemonių efektyvumą, pabrėžtina, kad ši tendencija iliustruoja visą architektūros, kraštovaizdžio ir urbanistikos sektorių, ne tik visuomenės dalyvavimo projektuose temą.

15. Ar jau teko susipažinti su praktiniu gidu savivaldybėms „Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime“ (G. Puzinauskienė, B. Umbrasaitė, B. Mikolajūnaitė, 2022)? Nuoroda į leidinį: http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2021/10/220315_Visuomenes-dalyvavimas-Praktinis-gidas.pdf

2.14 Klausimas nr. 15.

Tik nedidelė dalis savivaldybių susipažino su gidu „Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime“ turiniu. Aktyvesnė sklaida yra numatyta rugsėjo pradžioje renginio savivaldybėms formatu. Tada bus paruoštas pakoreguotas gido variantas ir dėl į praktiką orientuoto renginio tikimasi didesnio darbuotojų susidomėjimo.

Verta pastebėti, kad iš 12 su medžiaga susipažinusių savivaldybių 7 vertina ją teigiamai ir bando taikyti praktikoje.

3. Išvados

Atliktos apklausos tikslas – objektyviai įvertinti viešųjų atskirųjų želdynų projektų valdymo iššūkius ir metodologinių leidinių (kraštovaizdžio) architektūros ir urbanistikos temomis pritaikomumą. Į apklausą atsakė už atskirųjų viešųjų želdynų projektus atsakingi savivaldybės atstovai - daugiausiai architektūros ir susijusių sričių (urbanistikos, kraštotvarkos ir pan.) sričių skyrių vadovai ir specialistai.

I DALIS. Viešųjų atskirųjų želdynų projektų valdymas

Pastebėta, kad viešųjų atskirųjų želdynų projektų skaičius Lietuvos mastu yra labai žemas, ne dėl to, kad projektai nevykdomi, o dėl to, kad savivaldybės jų netraktuoja kaip kompleksinių želdynų projektų. Beveik pusė Lietuvos savivaldybių (28) 2019-2021 m. įgyvendino nuo 0 iki 2 želdynų projektų. Statybos procesai dokumentuojami kaip statiniai sklypo plane. Toks traktavimas apriboja želdynų įstatymo taikymo apimtį iki nereikšmingos.

Daugumoje savivaldybių želdynų projekto vadovo rolė aiškiai apibrėžta - dažniausiai tai vyr. architektas. Tai užtikrina prielaidas vadovo kompleksiniam matymui, ankstyvam projekto planavimui ir visuomenės įsitraukimui bei garantuoja želdynų (kaip viešųjų erdvių) transformacijoms reikalingas architekto kompetencijas.

Tačiau paraleliai kitose savivaldybėse pastebėta problema: kai projektai valdomi kolektyviai, arba ten, kur sunku aiškiai įvardinti, kuris skyrius atsako už viešųjų želdynų projektus, į specialistų kasdienę praktiką įvesti naujoves, pavyzdžiui, išplėsti visuomenės dalyvavimą projektų rengime yra sunkiau - nėra aiškiai pasidalintų atsakomybių, motyvacijos tobulinti procesus ir aiškumo, kieno užduotis tai būtų.

Kalbant apie vidinius resursus ir kompetencijas, net 6 iš 41 savivaldybės savo kolektyve neturi nei vyriausiojo architekto nei kraštovaizdžio architekto, 7 - vyr. architekto. Tai yra reikšminga kompetencijų spraga kalbant ne tik apie visuomenės rolę projektuose ar želdynų projektų valdymą, bet ir bendrai apie miestovaizdžio formavimą.

Nors savivaldybių darbuotojams skirtų mokymų metu darbuotojai visuomenės dalyvavimo idėją vertino teigiamai, jie sunkiai gebėtų integruoti naujas praktikas į kasdienių užduočių rutiną dėl tenkančio krūvio ir biurokratinių procedūrų.

Kalbant apie ES finansuojamus projektus lėšų įsisavinimo taisyklės nedraudžia savarankiškai organizuoti visuomenės dalyvavimo dėtens, tačiau pastebima, kad savivaldybės neieško būdų kaip dalyvavimą koordinuoti ir finansuoti savarankiškai. Vengiama išankstinio planavimo, o skubotas projektų vykdymas nesudaro palankių sąlygų plėsti visuomenės vaidmenį projekte.

II DALIS. Rekomendacinių leidinių (kraštovaizdžio) architektūros ir urbanistikos temomis pritaikymas savivaldybėms.

Raštu (eletroniniu ar spausdintu formatu) platinama mokomoji medžiaga nėra efektyvi - ji pasiekia tik labai siaurą ratą suinteresuotų darbuotojų, o susipažinę su medžiaga jos nepritaiko. Apklausos duomenys išryškino šios problemos mastą: daugiau nei pusė respondentų (21) negalėjo patvirtinti, kad darbuotojus išvis pasiekia kokia nors mokomoji medžiaga šia tema, o vos 2 iš atsakusių savivaldybių pritaiko daugiau negu pusę metodinių žinių praktikoje. Galima teigti, kad reikšminga dalis savivaldybių neseka naujausios informacijos, ja nesidalina su kolegomis organizacijos viduje.

Kad savivaldybėms tobulėti padėtų praktiniai mokymai rodo 2021m. rudenį atlikta apklausa, kurios duomenimis net 83% visų Lietuvos savivaldybių identifikavo tokį poreikį. Ši apklausa tik patvirtino tokį poreikį - net 23 savivaldybės nurodo mokymų trūkumą, kaip trikdį metodikų pritaikymui.

Apibendrinant

Želdynų valdymo praktikų klausimas Lietuvos kontekste drastiškai varijuoja, kiekviena savivaldybė taiko jai unikalias praktikas taip, kaip supranta, vieningo standarto nėra, visuomenės įtraukimas bei projekto pagrįstumas užtikrinamas (jei užtikrinamas) skirtingai. Vienos taiko siauresnį, kitos platesnį įrankių spektrą.

Panašiose aplinkybėse (gyventojų skaičiaus, turimų resursų, miesto/rajono tipo) esančios savivaldybės skirtingai skirsto pareigybes, jų apkrovas, kokybinius projektų prioritetus bei teikia skirtingą reikšmę urbanizuotos aplinkos erdvėms - želdynams. Tokioje nevienalytėje savivaldybių situacijoje sunku standartizuoti geršias praktikas.

Apklausa atskleidė, jog želdynų įstatymo nuostatos dėl visuomenės dalyvavimo taikomos retai - beveik pusė (28) Lietuvos savivaldybių 2019-2022 m. įgyvendino nuo 0 iki 2 tokių projektų. Pokalbių su savivaldybių atstovais metu paaiškėjo, parkų, skverų ir kitiems viešųjų erdvių projektams dažniau taikoma "kitų inžinerinių statinių suma" ar panaši formulė. Tai leidžia neįgyvendinti ankstyvo visuomenės įtraukimo, kaip tai numatyta želdynų įstatyme.

Mokomieji renginiai ir praktiniai mokymai yra labiausiai pageidaujami gerųjų praktikų sklaidos būdai. Leidiniai - elektroniniai ar spausdinti - turi mažiausią vertę mokymosi procese.

Remiantis apklausos duomenimis, bus koreguojama mokomoji medžiaga bei pritaikytas mokomojo ir patirties dalinimosi renginio, vyksiančio 2022m. rugsėjo mėnesį, turinys. Išvados, dėl metodinių leidinių efektyvumo bus perduotos ateities „Kurk Lietuvai“ projektų vadovams.

BEATRIČĖ UMBRASAITĖ
GIEDRĖ PUZINAUSKIENĖ

2022 BIRŽELIS

<http://kurkl.lt/projektai/gido-miesto-ir-visuomenes-dialogas-pritaikymas-ir-savivaldybiu-edukacija/>